

ПУТІЛНІ І.М.

*студент спеціальності «Політологія»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

ПОПОВИЧ Я.М.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри «Політологія та загальноправові дисципліни»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

ДЕРЖАВА ДОБРОБУТУ: СОЦІОЛОГІЧНО-ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Розвиток сучасного суспільства визначається трьома ключовими процесами, які впливають як на окремі національні держави, так і на весь світ:

Глобалізація: це світовий процес, що об'єднує економіки, політичні системи та культури, охоплюючи майже всі країни.

Інформатизація: це розвиток інформаційного суспільства завдяки широкому використанню ІТ-технологій в усіх сферах – від економіки до державного управління, що поглиблює зв'язки між усіма елементами соціальної системи.

Інтеграція: це процес зближення і об'єднання країн на регіональному рівні, що базується на спільних тенденціях розвитку.

Ці фактори призводять до появи нових підходів до соціального захисту населення, що активно обговорюється в наукових колах, які вивчають трансформацію сучасних держав добробуту.

Одним із головних чинників, що змінює суть соціальної держави та її моделі захисту, є глобалізація. Вона створює глобальне суспільство, де

ключову роль відіграють транснаціональні корпорації та міжнародні організації. Ця нова форма соціальної організації створює мобільне та відкрите середовище, що сприяє впровадженню соціальних інновацій для забезпечення ефективного розвитку суспільства.

Визначення глобалізації є складним, адже його вивчають різні науки. Проте, як зазначає В. Воронкова, глобалізація – це процес взаємопроникнення економік, послаблення функцій національних держав, посилення ролі міжнародних недержавних суб'єктів та формування спільних цінностей. Це перетворення світу на єдину зону, де вільно переміщуються капітали, товари, послуги та ідеї. Л. Герасіна і М. Панов додають, що глобалізація – це планетарне об'єднання всіх сфер життя, яке має значний вплив на кожну країну.

Глобалізація також суттєво змінює саму ідею соціальної держави (держави добробуту), яка історично була пов'язана з поняттям нації-держави – інституту, що має адміністративну монополію на своїй території. Динамізм глобалізаційних процесів та внутрішні суперечності соціальної держави викликали необхідність критично переглянути її теоретичні засади і шукати нові стратегії розвитку.

Одна з таких стратегій, запропонована Ентоні Гідденсом, полягає в зміні акцентів у соціальній політиці. Замість прямої фінансової підтримки він пропонує інвестувати в людський капітал. Він стверджує, що державу загальної добробуту має замінити соціальна інвестиційна держава.

Інший соціолог, Ульріх Бек, описує сучасність як «суспільство ризику» та «постнаціональну модерність». Він вважає, що глобалізація незворотна, а державу добробуту на національному рівні відродити неможливо. Він також зазначає, що традиційне трудове суспільство розпадається, а економічний глобалізм – це, по суті, ідеологія неолібералізму.

Зигмунт Бауман осмислює державу добробуту як інструмент, що дає людям свободу, забезпечуючи «страхувальну подушку» на випадок невдачі. Він зазначає, що сьогодні відбувається перехід від ідеї соціальної солідарності до відповідального індивідуалізму та від соціальної згуртованості до економічної конкурентоспроможності. Ці зміни, своєю чергою, змінюють пріоритети соціальної політики та систему соціального захисту.

В сучасних умовах основою соціальної держави стає концепція продуктивізму. Цей підхід та превентивна соціальна політика зосереджені на інвестуванні у професійну підготовку, активне сприяння зайнятості та мобільності працівників. Інвестиції в ці сфери допомагають зменшити потребу в інших соціальних виплатах та економити державні кошти.

За словами М. Руженського, в рамках цієї парадигми особливої уваги набувають інвестиції в:

- розвиток людського капіталу,
- програми мікрокредитування та мікропідприємництва для підтримки самозайнятості,
- розвиток соціального капіталу, зокрема в бідних громадах,
- формування цифрової компетентності та доступності.

Головну роль у реалізації цих ініціатив має відігравати держава-інвестор, яка вкладає кошти в людський капітал для забезпечення добробуту суспільства.

Через лібералізацію та скорочення ролі держави в економіці, звичний для європейців високий рівень соціального захисту опинився під загрозою. У відповідь на це, Європейський Союз почав впроваджувати новий підхід під назвою «соціальна якість».

Ця концепція, розроблена такими дослідниками, як А. Уолкер, Л. ван дер Маасен та В. Бек, означає створення умов, за яких кожен громадянин може повноцінно брати участь у житті суспільства, розвивати свій потенціал і покращувати добробут.

Головною метою такої політики є одночасне забезпечення високої якості життя та високої «соціальної якості» суспільства. Це включає:

- розвиток людського та соціального капіталу;
- зміцнення соціальної згуртованості та інклюзії (залученості);
- розширення соціальних можливостей громадян, зокрема через соціальні інститути, «соціальні ліфти», громадські організації, неформальні соціальні мережі (родини, друзів, колективів) та новітні технології.

З огляду на успішний досвід ЄС, впровадження концепції «соціальної якості» є доцільним для повоєнної відбудови України. Це допоможе покращити соціальні умови та прискорити прогрес у країні.

Список використаних джерел

1. Квік М. Університет і держава: Вивчення глобальних трансформацій; [пер. з англ. Т. Цимбал; передне слово І. Вакарчук; наук. ред. Т. Фініков]. Київ: Таксон, 2009. 384 с.
2. Проблеми модернізації політичних систем сучасності : монографія / [Панов М. І. (кер. авт. кол.), Герасіна Л. М., Данильян О. Г. та ін.] ; за заг. ред. Л. М. Герасіної, О. Г. Данильяна. Х. : Право, 2008. 320 с.
3. Руженський М.М. Трансформація інститутів соціального захисту населення в транзитивній економіці : дис. ... на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Спеціальність 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. Київ, 2016. 411 с.